

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย
ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย
The Uncrossable Otherness in the Translation of Chinese Idioms into
Thai Language of the Chinese Novel “Soul Mountain”

อัมพา เกียรติกิจศิริ¹ | Ampa Kiatikongkiri¹

บุรินทร์ ศรีสมถวิล² | Burin Srisomthawin²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย ผลการศึกษาพบลักษณะการก้าว “ไม่” ข้ามแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ **ระดับที่ 1** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์ ซึ่งถือว่าความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหาย ในขณะที่ความหมายของสำนวนถูกต้องเพียงบางส่วน **ระดับที่ 2** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ซึ่งถือว่าความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่ความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และ**ระดับที่ 3** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ซึ่งถือว่าไม่บ่งบอกรอยของสำนวนจีนโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ นอกจากชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความถูกต้องของความหมายแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นเสน่ห์ของภาษานั้น ๆ อันเป็นรายละเอียดทางการใช้ภาษาที่ผู้แปลมักมองข้าม

คำสำคัญ : การก้าว “ไม่” ข้าม, การแปลสำนวนจีน-ไทย, การแปลนวนิยาย, ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, สำนวนจีน

¹ นักศึกษาปริญญาโท/ คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาจีนเพื่ออาชีพ/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/ E-mail: ampa.jung@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาจีน /คณะมนุษยศาสตร์/ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย/E-mail: burin sir@utcc.ac.th

E – mail: ผู้ส่งบทความ: JIAYIFAN_CHN@qq.com/ เบอร์โทรศัพท์ 099-2105908/ รับเมื่อ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2567/

แก้ไขเมื่อ วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2567/ ตอบรับเมื่อ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568

Abstract

This research article aimed to study the inability to overcome the otherness in the translation of Chinese idioms in the Thai translation of the Chinese Novel “*Soul Mountain*”. The study found that some of the translation unable to overcome three aspects of otherness in the use of language, and the mistranslation can be categorized into three levels as follows: 1) the meaning is not equivalent to the original Chinese novel, resulting in the Thai reader’s being unable to appreciate the aesthetic qualities of Chinese idioms; 2) the translation is not accurate compared to the Chinese novel; both idioms meaning and overexaggerated translation concept, resulting in the Thai reader being unable to experience the aesthetic qualities of Chinese idioms and unable to comprehend what the writer is implying; 3) the omission in translation results in the meaning of Chinese idioms disappearing from the Thai translation. In addition to emphasizing the importance of the correctness of meaning, this study highlights the necessity of maintaining the charm of the language, which is a detail of language use that translators often overlook.

Keywords: Uncrossable Otherness, Chinese-Thai Translation, Novel Translation, *Soul Mountain*, Chinese Idioms

บทนำ

นวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” แต่งขึ้นโดยเกาสิงเจี้ยน นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสเชื้อสายจีนที่เกิด ณ มณฑลเจียงซี เมื่อปี ค.ศ. 1940 ในตระกูลของชนชั้นสูง จบสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสในระดับอุดมศึกษา หลังจากย้ายไปพำนักอยู่ประเทศฝรั่งเศสเป็นการถาวร และกลายเป็นพลเมืองฝรั่งเศส จึงทำให้เขามีความรอบรู้ทั้งภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออก ผลงานของเกาสิงเจี้ยนเต็มไปด้วยการตรวจสอบความมีสำนึกภายใน (Inner Consciousness) ของตนเอง การให้ความสำคัญต่อมิติที่ละเอียดอ่อนซ่อนเร้นทางความรู้สึก (Spiritualism) ของปัจเจกบุคคล ซึ่งขัดต่อหลักการของสังคมนิยม (Social Realism) และจินตนิยมปฏิวัติ (Revolutionary Romanticism) ที่เหมาะเจาะตุงเชิดชูในยุคสมัยท่ามกลางการปฏิวัติวัฒนธรรม (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 19-32)

อย่างไรก็ตาม ผลงานที่มีความสร้างสรรค์ทางความคิดโดยมีการผสมผสานวรรณศิลป์ของวรรณกรรมจีนโบราณ หรือสุนทรียศาสตร์จีนแบบดั้งเดิม (Traditional Chinese Aesthetics) เข้ากับขนบวรรณศิลป์การแต่งวรรณกรรมของโลกตะวันตก (Modernism in Western Literary Movement) ซึ่งมีลักษณะของวรรณกรรมร่วมสมัยที่ไม่สูญเสียจิตวิญญาณของวัฒนธรรมดั้งเดิม (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 1-2) ทำให้เกาสิงเจี้ยนได้ก้าวขึ้นมาเป็นบทบาทโดดเด่นและได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในวงการนักเขียน ดังเช่น การได้รับอิสริยาภรณ์ชั้น Chevalier de l'ordre des Arts et des Lettres ค.ศ. 1992 ในฐานะศิลปินผู้มีคุณูปการยิ่งต่อวงการศิลปะและวรรณคดีจากรัฐบาลฝรั่งเศส ตลอดจนทำให้เขาเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและได้รับความสนใจอย่างมากจากนักอ่านชาวยุโรป (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 19-32) ทั้งนี้ ผลงานดีเด่นและมีชื่อเสียงในบริบทวรรณกรรมโลกของเกาสิงเจี้ยนย่อมต้องเป็นเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ (Soul Mountain, 1990 (灵山))” ที่ได้รางวัลโนเบลสาขาวรรณคดี เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2000 จากราชบัณฑิตยสภาสวีเดน โดยได้ประกาศในคำแถลงมอบรางวัลว่าผลงานของเกาสิงเจี้ยนมีความเป็นสากลหยั่งรู้ความขมขื่น มีเอกลักษณ์ด้านภาษา นับเป็นการบุกเบิกแนวทางใหม่แก่นวนิยายและบทละครจีนซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ปรากฏการมอบรางวัลอันทรงเกียรตินี้แก่วรรณกรรมที่ประพันธ์ด้วยภาษาจีน

นวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” เริ่มแต่งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1982 จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์เมื่อ ค.ศ. 1989 รวมเวลา 7 ปี โดยได้นำเสนอเรื่องราวการเดินทางทางกายภาพที่หมายถึงการเดินทางไปตามเส้นทาง ผสมผสานกับการเดินทางทางจิตใจที่เต็มไปด้วยโลกแห่งความคิดคำนึง ที่ให้ความสำคัญต่อมิติทางจิตใจ และความนึกคิดอันละเอียดซ่อนเร้นของปัจเจกบุคคล เป็นการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบเจอตลอดการเดินทางของตัวละครเอก “คุณ” และ “ผม” เนื้อเรื่องเริ่มจากตัวละครเอก “คุณ” บังเอิญได้สนทนากับผู้โดยสารรถไฟคนหนึ่งที่กำลังจะเดินทางไปยังขุนเขาแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่าขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ (灵山) โดยได้เล่าว่าที่นั่นมีสภาพนิเวศน์ดึกดำบรรพ์ ตัวละครเอก “คุณ” เกิดแรงบันดาลใจที่จะเดินทางไปชมขุนเขาดังกล่าวตามแผนที่ที่ระบุไว้ แต่ทั้งเรื่องก็ไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าตัวละครเอก “คุณ” ตั้งใจที่จะไปค้นหาขุนเขาดังกล่าวเท่าใดนัก ตัวละครเอก “คุณ” เปลี่ยนเป้าหมายไปเรื่อย ๆ ระหว่างทาง และแวะสถานที่ต่างๆ อย่างเรื่อยเปื่อยตั้งแต่ตอนกลางของบทที่หนึ่ง ไปจนกระทั่งบทสุดท้าย (นิพนธ์ ศศิภานุเดช, 2546: 30-56)

ทั้งนี้ เรื่องราวดังกล่าวได้ถ่ายทอดผ่านภาษาที่งดงามอย่างมีชั้นเชิง สร้างภาพและส่งผลให้ผู้อ่านได้นึกคิดตามไปกับตัวละครในเรื่อง ซึ่งหนึ่งในลักษณะเด่นในการใช้ภาษาชั้นเชิงที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ สำนวนจีน (成語) ซึ่งพบทั้งหมด 307 สำนวน หากนับที่ซ้ำจะพบว่าปรากฏสำนวนทั้งสิ้น 396 ตำแหน่ง สำนวนถือได้ว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าในคลังคำของภาษาจีน เป็นถ้อยคำที่สั้นกะทัดรัด แต่สื่อความหมายลึกซึ้ง มีเสียงคล้องจอง อันบ่งบอกถึงควมมีเสน่ห์ของภาษาจีน เมื่อนำมาใช้ได้ดีจะทำให้ภาษามีสีสัน ท่วงทำนองสำนวนโดดเด่น สำนวนเป็นเครื่องมือแสดงออกทางอารมณ์ และถ่ายทอดความคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย และมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในภาษาพูดและภาษาเขียน (王勤、马国凡、许正元、孙玉臻, 1995: 1)

“การแปลถือว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” (Cross cultural communicative devices) อย่างหนึ่ง “ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มคนที่มีภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2559: 97) อย่างไรก็ตาม “ผู้แปลวรรณกรรมจะต้องมีความสามารถในการใช้และเขียนภาษาไทยถูกต้องตามหลักภาษา มีคลังคำ มีนัยน์ตามองเห็นภาพอันเกิดจากพจน์ มีสไตล์สัมผัสฟังเสียงในภาษา โดยเคารพความคิด คำ และลีลาของผู้ประพันธ์” (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2557: 277) “การแปลสำนวนจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ถือได้ว่าเป็นการถ่ายทอดเสน่ห์ของภาษาจีนไปยังประชาคมไทย ดังนั้น ผู้แปลจะต้องพยายามรักษาความเป็นสำนวนอันเป็นเสน่ห์ทางภาษาเอาไว้ เพราะการอ่านวรรณกรรมที่ขาดเสน่ห์ทางภาษาสำหรับผู้เสพวรรณกรรมก็ดูจืดจางการดูละครเวทีที่มีแต่บทพูดแห้ง ๆ โดยมีได้มีเสียงดนตรีที่ไพเราะเพราะพริ้งขับกล่อม” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566: 28)

“เนื่องจากความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรม แต่ละสังคมต่างก็มีการใช้สำนวนที่เป็นหน่วยภาษาที่มีความหมายที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น อุดมคติ ความเชื่อ วิธีการใช้เหตุผล ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2557: 1-2) ดังนั้น “ผู้แปลจะต้องศึกษาการใช้สำนวนทั้งวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทยให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และวิเคราะห์ความหมายของสำนวนตามบริบทให้แตกฉาน รวมทั้งต้องคำนึงถึงอรรถรสทางอารมณ์ ความรู้สึก น้ำเสียง พฤติกรรมของตัวละครตามเหตุการณ์ในเรื่อง ตลอดจนภาพความคิดของผู้ประพันธ์หรือตัวละครที่สอดแทรกไปกับสำนวนนั้นๆ ด้วย” (วิสิฐศักดิ์ ผิวม่วง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 30) “ยิ่งทั้งภาษาจีนและภาษาไทยต่างก็มีคำหลายหน้าที่ หลายความหมาย อีกทั้งความกว้างแคบของความหมายของคำที่สื่อความหมายทับซ้อนกันในภาษาจีนและภาษานั้นก็ได้เท่ากันเสมอไป” (กนกพร นุ่มทอง, 2562: 112-117) การแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยจึงมักเป็นอุปสรรคของผู้แปล หากผู้แปลละเลยมิติใดมิติหนึ่งโดยไม่ถ่ายทอดให้สมบูรณ์ครบรสเท่าต้นฉบับ นับว่าเป็นการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางภาษา

สำหรับงานวิจัยนี้การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย หมายถึง การแปลสำนวนที่สื่อความหมายหรือภาพความคิดคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาจีน รวมถึงการแปลสำนวนที่ไม่สามารถรักษารรรถรสและความงามทางภาษาได้เทียบเท่าต้นฉบับ ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความ

เป็นอื่นทางภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563) ดังตัวอย่างการแปลสำนวนที่ปรากฏในเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ต่อไปนี้

我想她也许有一天会来找我，也许不会。不过这萍水相逢毕竟给我一点愉悦。
(《灵山》，2000: 394)

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตามการพบกันที่แม่น้ำผิงสุ่ย ครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 500)

สำนวน “萍水相逢” ในบริบทดังกล่าวหมายถึงจอกแทนที่ลอยไปตามน้ำบางครั้งก็มีโอกาสมาชนกัน เป็นการอุปมาถึงคนแปลกหน้าที่บังเอิญเจอกัน ผู้แปลแปลสำนวนนี้ว่า “การพบกันที่แม่น้ำผิงสุ่ย” ทั้งที่ในบริบทของเรื่องก็ไม่ได้มีแม่น้ำผิงสุ่ยแต่อย่างใด จึงถือว่าผู้แปลตีความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ

กรณีผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับดังกล่าว “อาจมีผลทำให้ผู้อ่านได้รับสารที่ผิดเพี้ยนไปจากผู้เขียนต้นฉบับ และไม่ได้รรถรสจากการอ่านตามที่คุณเขียนต้นฉบับต้องการจะสื่อ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข หากไม่ได้รับการแก้ไข อาจทำให้ผู้อ่านนวนิยายฉบับแปลภาษาไทย ตั้งข้อสังเกตกับคุณภาพของผลงานแปล ทั้งยังอาจมีการตั้งคำถามไปถึงคุณสมบัติของผู้แปล ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสำนักพิมพ์ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบข้างต้น และเพื่อทำให้งานแปลมีความสมบูรณ์แบบให้ได้มากที่สุด การศึกษาการแปลในเชิงภาคทฤษฎีเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง” (อัจฉรา ฤกษ์อภิเดชา และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2567: 192)

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการแปลสำนวนจีน-ไทย ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายหรือซีรี่ส์จีน เช่น วิทยานิพนธ์ของ พาสินีพร วงศ์วุฒิสารโซ (2554) และธัญวลัย ไกรทอง(2559) งานวิจัยของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2557) งานวิจัยของวิสิฐศักดิ์ ผิวง่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566), ภาวิชาญา มัชฌิมดำรง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) แต่ยังไม่พบงานวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการแปลสำนวนจีนในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ดังกล่าว ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย ในนวนิยายเรื่องนี้ เพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการแปลสำนวนในวรรณกรรม จึงมีความสำคัญและน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งเพื่อช่วยส่งเสริมการแปลวรรณกรรมให้มีความรัดกุมและสมบูรณ์แบบมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การก้าว “ไม่” ข้าม ความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวน จากนิยายต้นฉบับภาษาจีน 《灵山》 ที่ประพันธ์โดย 高行健 และตีพิมพ์โดย 漓江出版社 เมื่อปี ค.ศ. 2000 และฉบับแปลภาษาไทย “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ที่แปลโดย รำพรรณ รักศรีอักษร ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 โดยนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ เมื่อปี พ.ศ. 2545

2. ศึกษาเฉพาะสำนวนที่ปรากฏในพจนานุกรมสำนวนจีน จำนวนสองฉบับ ได้แก่ 《成语大词典》 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ 商务印书馆国际有限公司 เมื่อปี ค.ศ. 2022 และ 《成语大词典》 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ 华语教学出版社 เมื่อปี ค.ศ. 2021

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษานวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ทั้งต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้อภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
3. เก็บรวบรวมบันทึกสำนวนจีนทั้งจากต้นฉบับภาษาจีนและฉบับแปลภาษาไทย
4. ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับภาษาไทย ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล
5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

นิยามคำศัพท์

1. การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยหมายถึง การแปลสำนวนที่สื่อความหมายหรือภาพความคิดคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับภาษาจีน รวมถึงการแปลสำนวนที่ไม่สามารถรักษาอรรถรสและความงามทางภาษาได้เทียบเท่าต้นฉบับ ตามแนวคิดการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นทางภาษาของบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2559, 2562, 2563)

2. ผู้วิจัยแบ่งระดับการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาในมิติการรักษาเสน่ห์ทางภาษาแห่งความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมาย ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถรสทางวรรณศิลป์

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่พบร่องรอยความเป็นสำนวนของภาษาในต้นฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำวิสามานยนามในบทความนี้ใช้เกณฑ์การถ่ายถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีไทย ซึ่งเผยแพร่โดยคณะกรรมการการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2540 โดยยกเว้นตัวอักษรจีนที่ขึ้นต้นพยัญชนะ “zh” “ch” “sh” “r” จะไม่ขีดเส้นใต้กำกับไว้ตามเกณฑ์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทย ในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย พบสำนวนจีนทั้งหมด 307 สำนวน หากนับที่ซ้ำจะพบว่าปรากฏสำนวนทั้งสิ้น 396 ตำแหน่ง ผู้วิจัยแบ่งระดับการก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนเป็น 3 ระดับ โดยพิจารณาในมิติการรักษาเสน่ห์ทางภาษาแห่งความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมาย ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทางวรรณศิลป์

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายถอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากสำนวนจีนในต้นฉบับ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่พบร่องรอยความเป็นสำนวนของภาษาในต้นฉบับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทางวรรณศิลป์

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทางวรรณศิลป์ รวมถึง ลักษณะที่ผู้แปลถ่ายถอดความหมายของสำนวนจีนไม่ครบหรือไม่เท่ากับความหมายที่ต้องการสื่อของต้นฉบับ และอรรถสทของสำนวนแปลไม่เท่ากับต้นฉบับ ทำให้การสื่อความหมายหรือความงามทางภาษาไม่เท่ากับต้นฉบับภาษาจีน พบจำนวน 26 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 1-4 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1)

ต้นฉบับภาษาจีน

他也不多言语，领着你登登踏上了木楼梯，进了一间亮着油灯的屋里。你这才看清他穿的一身玄衣，扎住裤脚，深陷的眼窝里一对目光炯炯有神，显然是位有修炼的老道。你不敢说你来窥探他道观的秘密，一再表示打扰了，请求留宿，说好天亮就走。

《灵山》，2000: 461）

ฉบับแปลภาษาไทย

แกไม่พูดไม่จา พาคุณเดินขึ้นบันไดไม้เข้าไปในห้องที่จุดตะเกียงน้ำมันไว้ คุณถึงมองหน้าว่าแกสวมชุดดำพันขากางเกงไว้ ดวงตาเป็นประกายอยู่ในเบ้าตาที่เว้าลึก ดูอึกว่าแกเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกตนมาแล้ว คุณไม่กล้าบอกว่า คุณมาสืบความลับของอารามเต๋าแห่งนี้ พุดแต่ว่าขอโทษที่ต้องมารบกวนขออาศัยพักค้างคืนที่นี่ พอสว่างแล้วก็จะไป (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 587)

ผู้เขียนบรรยายถึงนักพรตที่ “ผม” ไปพบที่อารามเต่า บรรยายลักษณะดวงตาของนักพรตโดยใช้สำนวน “炯炯有神” ซึ่งหมายถึง “สดใสมีพลัง” หรือ “เป็นประกายมีพลัง” (《成语大词典》编委会, 2022: 583) ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยว่า “เป็นประกาย” โดยคำว่า “ประกาย” หมายถึง “แสงที่เห็นกระเด็นกระจายออกจากวัตถุที่ลุกเป็นไฟ เช่น ประกายลุกไฟ, แสงที่เห็นกระเด็นกระจายออกจากของแข็งบางอย่างที่กระทบกันอย่างแรง เช่น ดาบกระทบกันเป็นประกาย ดีเหล็กไฟเป็นประกาย, ความแวววาวที่เปลี่ยมเพชรเป็นต้นกระทบแสง, แสงแปลบปลาบอย่างแสงฟ้าแลบ, โดยปริยายหมายถึงแสงที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น ตาเป็นประกาย, แสงสะท้อนจากสิ่งที่เป็นมันเป็นเงา เช่น ประกายแสงจากกระเบื้องหลังคาโบสถ์” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 700)

ภาพความคิดที่สำนวนแปลใช้คำว่า “ดวงตาเป็นประกาย” มีความหมายโดยนัยว่าเปล่งประกายฉายแสงเท่านั้น ไม่ได้ทำให้นักพรตผู้นั้นดูทรงภูมิขึ้นมา ซึ่งยังขาดอรรถรสความมีพลังของสายตานักพรตดังกล่าว ทำให้เจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อไปยังผู้อ่านไม่เท่ากับต้นฉบับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอคำว่า “สดใสมีพลัง” ดังสำนวนผู้วิจัย (1) เนื่องจากคำว่า “มีพลัง” นั้นจะช่วยเสริมทำให้นักพรตที่ “ผม” ไปพบนั้นดูน่าเชื่อถือและน่าเกรงขามอันเป็นลักษณะเด่นของผู้ปฏิบัติธรรมที่ทำให้เชื่อว่าเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้ว

สำนวนผู้วิจัย (1)

แถมไม่พูดไม่จา พาคุณเดินขึ้นบันไดไม้เข้าไปในห้องที่จุดตะเกียงน้ำมันไว้ คุณถึงมองถนัดว่าแกสวมชุดดำพันขาทางเกงไว้ ดวงตาสดใสมีพลังอยู่ในเบ้าตาที่แวววาว ดูออกว่าแกเป็นนักพรตที่ผ่านการฝึกตนมาแล้ว คุณไม่กล้าบอกว่า คุณมาสืบความลับของอารามเต่าแห่งนี้ พูดแต่ว่าขอโทษที่ต้องมารบกวนขออาศัยพักค้างคืนที่นี่ พอสว่างแล้วก็จะไป

ตัวอย่างที่ (2)

ต้นฉบับภาษาจีน

我在山里一家人的柴棚里倒见到了一只熊崽子，颈上套了个绳索，像只小黄狗，在柴堆上爬来爬去，只呜呜叫个不停，还不能自卫咬人。主人家说他从山上顺手捡来的，我毋需问老熊是不是已经被他打死了，只觉得这小狗熊十分招人喜爱。他见我恋恋不舍，说出二十块钱就由我牵走。我又没打算学马戏，牵上它再怎么游荡？我还是保存这一点自由。(《灵山》，2000: 361)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมเห็นลูกหมีตัวหนึ่งอยู่ในเพิงเก็บฟืนที่บ้านของคนในเขตภูเขา ที่ค่อมมีเชือกผูกไว้ ดูไปก็คล้ายกับหมาสีน้ำตาล ปีนขึ้นป็นลงกองฟืน ร้องหึง ๆ ไม่หยุด มันยังไม่รู้จักกัดคนป้องกันตัวเอง เจ้าของบ้านบอกว่าพบในป่าเลยพามาด้วย ผมไม่จำเป็นต้องถามว่าแม่หมีโดนเขายิงตายไปแล้วใช่ไหม ได้แต่รู้สึกว่าเขาหมีหมาตัวเล็กนี้น่ารักมาก เขาเห็นผมขอบจึงบอกขายในราคายี่สิบหยวน จ่ายแล้วจึงไปได้เลย ผมไม่ได้คิด

จะตั้งคณะละครสัตว์ ถ้าจูงมันไปด้วยจะเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างไร ผมยังต้องรักษาความเป็นอิสระของตัวเองไว้ (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 457)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เดินทางไปยังเขตอนุรักษธรรมชาติและได้พบเจอลูกหมิวตัวหนึ่ง ซึ่งสำนวนข้างต้นคือ “恋恋不舍” ที่หมายถึง “รู้สึกอาลัยอาวรณ์และไม่อยากจากไป” (《成语大词典》编委会, 2022: 659) แต่ผู้แปลสำนวนนี้ถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ชอบ” ที่หมายถึง “ถูกใจ, ถูกกัน, เช่น เขาชอบกันมาก, บางทีใช้หมายความว่าในเชิงว่ารักใคร่ก็มี เช่น หมูสาวชอบกัน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 364)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า คำว่า “ชอบ” ไม่ได้มีความอาลัยอาวรณ์ปนอยู่ด้วย เป็นเพียงแค่ความถูกใจที่เขาสามารถตัดใจเดินจากไปได้ทันที แต่ตามบริบทกลับมีความรู้สึกที่ผูกพันลึกซึ้งมากกว่านั้น จึงถือว่าผู้แปลสื่อไม่ครบตามที่ต้นฉบับต้องการสื่อ ทำให้อรรถรสความรู้สึกรักและอาวรณ์ของ “ผม” น้อยกว่าต้นฉบับ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “อาลัยอาวรณ์ไม่อยากจากมันไป” ดังสำนวนผู้วิจัย (2) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (2)

ผมเห็นลูกหมิวตัวหนึ่งอยู่ในเพิงเก็บฟืนที่บ้านของคนในเขตภูเขา ที่ค่อมมีเชือกผูกไว้ ดูไปก็คล้ายกับหมาสีน้ำตาล ปีนขึ้นปีนลงกองฟืน ร้องหึง ๆ ไม่หยุด มันยังไม่รู้จักกัดคนป้องกันตัวเอง เจ้าของบ้านบอกว่าพบในป่าเลยพามาด้วย ผมไม่จำเป็นต้องถามว่าแม่หมิวโดนเขายิงตายไปแล้วใช่ไหม ได้แต่รู้สึกว่าเขาหมาตัวเล็กนี้น่ารักมาก เขาเห็นผมอาลัยอาวรณ์ไม่อยากจากมันไปจึงบอกขายในราคาเยียบหยวนจ่ายแล้วจูงไปได้เลย ผมไม่ได้คิดจะตั้งคณะละครสัตว์ ถ้าจูงมันไปด้วยจะเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างไร ผมยังต้องรักษาความเป็นอิสระของตัวเองไว้

ตัวอย่างที่ (3)

ต้นฉบับภาษาจีน

正当众人恭请之际，门上却来了一名叫花子，破衣烂衫不说，还生了一头癞皮癣，门卫赏他碗饭吃，竟打发不走，硬要进厅堂上主宾席给新郎官道喜。这军长好不恼怒，令副官用手枪柄打将出去。那知夜深人静，新郎正酣然好梦，毛中却四下起火，将个祖上的老宅烧了大半。(《灵山》，2000: 213)

ฉบับแปลภาษาไทย

ในขณะที่ผู้คนกำลังแสดงความยินดีกันอยู่นั้น มีขอทานชื่อไอ้หัวลาย ใส่เสื้อผ้าขาดวิน บนหัวลายพร้อยด้วยรอยขี้กลากชั้นละตุ่มยูนที่หน้าประตู คนเฝ้าประตูเอาข้าวให้กินขามหนึ่งแล้วไล่ก็ไม่ยอมไป ยืนกรานเสียงแข็งว่าจะขอวยพรเจ้าบ่าวที่โต๊ะแขกผู้มีเกียรติในห้องโถงให้ได้ ฝ่ายแม่ทัพรู้สึกรำคาญ จึงสั่งให้นายทหารใช้พานท้ายปืนไล่ตี ตกถึงขณะที่เจ้าบ่าวกำลังนอนหลับฝันหวานอยู่ก็เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่วบ้าน เผาผลาญเรือนหลังเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาจนวอดวายไปกว่าครึ่ง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 269)

ตัวละคร “คุณ” ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตว่ามีขุนศึกคนหนึ่งไปติดใจสาวใช้นางหนึ่ง ต่อมาได้จัดพิธีแต่งงานเป็นเมียน้อย สำนวนข้างต้นใช้คำว่า “夜深人静” ที่หมายถึง “เป็นเวลาตึกตื่น ไม่มีเสียงผู้คน

เจ็บสบมาก” (《成语大词典》编委会, 2022: 1270) เพื่อสื่อภาพให้เห็นได้ว่าผู้ทำการวางเพลิงได้ทำการในช่วงเวลาตึกต้นที่เจ็บเจ็บไม่มีเสียงผู้คนเนื่องจากผู้คนได้หลับใหลกันหมดแล้ว ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ตึกตึก” ซึ่งหมายถึง “เวลาค่ำมากแล้ว” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 438) ซึ่งสำนวนนี้สื่อความเวลาค่ำในยามราตรีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้สื่อความถึงความเจ็บปวดที่พร้อมกับเวลาตึก ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตึกสัจด์” ซึ่งหมายถึง “เวลาค่ำมากบรรยากาศเจ็บเจ็บ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 438) ดังสำนวนผู้วิจัย (3) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (3)

ในขณะที่ผู้คนกำลังแสดงความยินดีกันอยู่นั้น มีขอทานชื่อไอ้ห่วยลาย ใส่เสื้อผ้าขาววิน บนหัวลายพร้อยด้วยรอยซีกลากชั้นนะตุมายืนที่หน้าประตู คนเฝ้าประตูเอาข้าวให้กินขามหนึ่งแล้วไล่ก็ไม่ยอมไปยืนกรานเสียงแข็งว่าจะขอวยพรเจ้าบ่าวที่โต๊ะแขกผู้มีเกียรติในห้องโถงให้ได้ ฝ่ายแม่ทัพรู้สึกรำคาญจึงสั่งให้นายทหารใช้พานท้ายปืนไล่ตี **ตึกสัจด์** ขณะที่เจ้าบ่าวกำลังนอนหลับฝันหวานอยู่ก็เกิดไฟไหม้ลุกลามไปทั่วบ้าน เผาผลาญเรือนหลังเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาจนวอดวายไปกว่าครึ่ง

ตัวอย่างที่ (4)

ต้นฉบับภาษาจีน

我在大山里转了几个月，同村干部和农民在一起，睡的草席子，说的粗话，喝的呛嗓子的烧酒，进到这么个充满粉脂香味明亮的小屋里，立刻有点迷醉。
“我身上也许都长蚤子了，”我有些抱歉。
她**不以为然**笑了笑，说，“你先洗个澡，水瓶里还有我中午打的热水，满满的两瓶，就在这屋里，什么都有。” (《灵山》，2000: 257)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมต้องอยู่ในขุนเขาเป็นเวลานานหลายเดือน เคยแต่อยู่กับเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านและชาวนานอนก้นนอนบนเสื่อฟาง พุดก็พุดกันห้วน ๆ กินเหล้าก็เป็นเหล้าขาวบาดคอ บัดนี้ได้เข้ามาอยู่ในห้องเล็ก ๆ ที่สดใส อบอวลด้วยกลิ่นแป้งร่ำน้ำหอม จึงติดใจขึ้นมาทันที
“ตัวผมอาจจะมีหมัดก็ได้ล่ะ” ผมออกตัว
เธอหัวเราะ**อย่างไม่ถือสา** แล้วบอกว่า “คุณอาบน้ำซะก่อนสิ มีน้ำร้อนตั้งสองกระติกเต็มๆ เพิ่งกรอกใส่บายนี้อย่างไร ในห้องนี้มีทุกอย่างเลยล่ะ” (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 325)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” เดินทางไปยังศูนย์วัฒนธรรมแห่งหนึ่งเพื่อขออนุญาตใช้ห้องพักรับรองผู้อำนวยการศูนย์มอบให้ “เธอ” เป็นผู้พา “ผม” ไปยังห้องพักรับรอง สำนวน“**不以为然**”ที่หมายถึง “เป็นการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วย หรือคิดว่าไม่ถูกต้อง” (《成语大词典》编委会, 2022: 139) ซึ่งสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า “เธอ” ไม่เห็นด้วยว่าตัว “ผม” จะมีหมัด แต่ผู้แปลแปลสำนวนนี้ว่า “อย่างไม่ถือสา” ซึ่งคำว่า “ถือสา” หมายถึง “ยึดเอาเป็นเรื่องเป็นราว ถือเอาเป็นโทษ (มักใช้ในทางปฏิเสธ)”

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 533) ซึ่งสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า ในบริบทของผู้แปลนั้น “เธอ” เห็นด้วยว่าตัว “ผม” มีหมัด แต่ “เธอ” ไม่ยึดเอาเป็นเรื่องเป็นราว หรือไม่ถือเอาเป็นโทษ ซึ่งสื่อสารคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับทำให้เนื้อเรื่องเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ไม่คิดเช่นนั้น” เพื่อเป็นการรักษาบริบทภาพความคิดที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึง **สำนวนผู้วิจัย (4)** ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (4)

ผมต้องอยู่ในขุนเขาเป็นเวลานานหลายเดือน เคยแต่อยู่กับเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านและชาวนา นอนกันนอนบนเสื่อฟาง พุดก็พุดกันห้วน ๆ กินเหล้าก็เป็นเหล้าขาวบาดคอ บัดนี้ได้เข้ามาอยู่ในห้องเล็ก ๆ ที่สดใส อบอวลด้วยกลิ่นแป้งร่ำน้ำหอม จึงติดใจขึ้นมาทันที

“ตัวผมอาจจะมีหมัดก็ได้นะ” ผมออกตัว

เธอไม่คิดเช่นนั้นจึงหัวเราะ แล้วบอกว่า “คุณอาบน้ำชะก่อนสิ มีน้ำร้อนตั้งสองกระติกเต็มๆ เพิ่งกรอกใส่บาญี่เอง ในห้องนี้มีทุกอย่างเลยละ”

ระดับที่ 2 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ เนื่องจากการใช้กลวิธีการแปลสำนวนไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ในกรณีที่ควรแปลสำนวนโดยวิธีแปลเอาความหรือโดยนัย แต่ผู้แปลใช้การแปลตรงตามตัวอักษร หรือ บางกรณีที่ควรแปลสำนวนโดยแปลตรงตามตัวอักษร แต่ผู้แปลแปลโดยตีความตามบริบทของผู้แปลเอง จนทำให้ความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ จำนวน 24 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 5-11 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (5)

ต้นฉบับภาษาจีน

四川酆都，那被称之为鬼城的地方，古代巴人的故地，现今的县城里一家百货公司的经理的父亲作古了，棺材上也盖着纸扎的灵房，门前一边停满了前来吊丧的人骑的自行车，另一边摆满了花圈和纸人纸马。马路边上三桌吹鼓手通宵达旦，轮番吹奏，只不过来悼孝的亲友和关系户不唱孝歌，不跳孝舞，只在天井里摆满的牌桌上甩扑克。（《灵山》，2000: 122）

ฉบับแปลภาษาไทย

เมืองเฟิงตูในมณฑลเสฉวนได้ชื่อว่าเป็นเมืองผี และเป็นถิ่นเดิมของชาวปาในสมัยโบราณ ตอนที่บิดาของผู้จัดการห้างสรรพสินค้าในตัวอำเภอคนปัจจุบันเสียชีวิตลง บนโลงศพก็มีการตั้งปราสาทจำลองทำด้วยกระดาษ ตรงหน้าประตูฝั่งหนึ่งมีจักรยานของผู้ที่มาร่วมพิธีจอดอยู่เนืองแน่น อีกฝั่งหนึ่งตั้งพวงหรีดคนกระดาษและม้ากระดาษไว้เต็ม ริมหางมีโต๊ะของพวกเป่าปี่ตีกลองตั้งอยู่สามตัว มีการผลัดเปลี่ยนกันบรรเลงทั้งวันทั้งคืน ที่ขาดไปคือการร้องเพลงและเต้นหน้าศพอันเป็นการแสดง

ความกตัญญูของบรรดาลูกหลานและคนใกล้ชิด บริเวณลานบ้านมีการตั้งโต๊ะเล่นไฟเต็มไปหมด (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 154)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” กำลังเล่าเรื่องการจัดงานศพโดยใช้สำนวน“通宵达旦” ซึ่งแปลว่า “ตั้งแต่ ค่ำยันสว่าง” (《成语大词典》编委会, 2022: 1067) สำนวนนี้พรรณนาภาพให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า ภายในงานศพได้เริ่มเป่าปี่ตีกลองตั้งแต่ช่วงค่ำของวันและไปหยุดการบรรเลงตอนรุ่งเช้าของอีกวันหนึ่ง ซึ่งไม่มีการบรรเลงในช่วงกลางวัน แต่ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยคำว่า “ทั้งวันทั้งคืน” ซึ่งสามารถ ตีความ ได้ว่าผลัดเปลี่ยนกันเป่าปี่ตีกลองตลอดทั้งกลางวันและกลางคืนของวัน ซึ่งสื่อความหมายผิดเพี้ยนไป จากต้นฉบับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตั้งแต่ค่ำยันสว่าง” ซึ่งเป็นการกำหนดช่วงเวลาตามต้นฉบับ อย่างถูกต้อง ดังสำนวนผู้วิจัย (5) ดังต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (5)

เมืองเพิงตูในมณฑลเสฉวนได้ชื่อว่าเป็นเมืองผี และเป็นถิ่นเดิมของชาวปาในสมัยโบราณ ตอนที่บิดา ของผู้จัดการห้างสรรพสินค้าในตัวอำเภอคนปัจจุบันเสียชีวิตลง บนโรงศพก็มีการตั้งปราสาทจำลองทำ ด้วยกระดาษ ตรงหน้าประตูฝั่งหนึ่งมีจักรยานของผู้ที่มาร่วมพิธีจอดอยู่เนืองแน่นอีกฝั่งหนึ่งตั้งพวงหรีด คนกระดาษ และม้ากระดาษไว้เต็ม ริมทางมีโต๊ะของพวกเป่าปี่ตีกลองตั้งอยู่สามตัว มีการผลัดเปลี่ยน กันบรรเลงตั้งแต่ค่ำยันสว่าง ที่ขาดไปคือการร้องเพลงและเต้นหน้าศพอันเป็นการแสดงความกตัญญู ของบรรดาลูกหลานและคนใกล้ชิด บริเวณลานบ้านมีการตั้งโต๊ะเล่นไฟเต็มไปหมด.

ตัวอย่างที่ (6)

ต้นฉบับภาษาจีน

这墓主 眼见皇上身边老将一个个遭到诛杀，终日诚惶诚恐，斗胆给是上递上一分 辞呈，说的是当今天下，国泰民安，皇恩浩荡，文臣武将，济济满朝，微臣不 材，年过半百，家有老母，孤寡一生，积劳成疾，余年无几，挂冠回乡， 聊表孝敬。(《灵山》，2000: 144)

ฉบับแปลภาษาไทย

เจ้าของสุสานแห่งนี้เห็นแม่ทัพเก่าแก่ข้างกายฮ่องเต้ถูกกำจัดไปทีละคนๆ ก็รู้สึกอกสั่นขวัญแขวน จึงตัดสินใจทำหนังสือกราบบังคมทูลลาออกจากราชการ โดยอ้างว่าเวลานี้บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ประชาชนราษฎรสงบสุข พระบารมีแผ่ไพศาล มีขุนนางที่เป็นฝ่ายบู๊และฝ่ายบุ๋นพร้อมทั้งราชสำนัก กระหม่อมด้วยความสามารถ อายุกว่าครึ่งร้อย มารดาชราอยู่ที่บ้านอย่างเจ็บเบงหา ตรอมใจ จนล้มป่วย คงมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงขอกราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งกลับบ้านเกิด เพื่อแสดงความกตัญญู (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 185)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เดินทางผ่านสุสานแห่งนี้ ซึ่งเจ้าของสุสานเป็นขุนศึกผู้หนึ่งที่ช่วยจួយวน จางทำศึกก่อตั้งราชวงศ์ ขุนศึกนายนี้ประสงค์ลาออกจากราชการจึงอ้างกับฮ่องเต้ว่ามารดามีอาการป่วย

เนื่องจาก“积劳成疾”ซึ่งหมายถึง “เจ็บป่วยจากการทำงานหนักเกินไป” (《成语大词典》编委会, 2022: 512) แต่ผู้แปลแปลสำนวนจีนดังกล่าวว่า “ตรอมใจจนล้มป่วย” ซึ่งคำว่า “ตรอมใจ” นั้น หมายถึง “ระทมใจจนเหี่ยวแห้ง, ตรอมใจ หรือ ตรอมตรม ก็ว่า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 457) ดังนั้นผู้แปลจึงสื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ในบริบทข้างต้นกล่าวว่า มารดาที่อยู่บ้านคนเดียว ทั้งแก่ชรา ทั้งต้องทำงานหาเงินเลี้ยงชีพตนเอง ไม่มีลูกหลานคอยดูแล คงจะต้องมีชีวิตอยู่ได้ไม่นาน พิจารณาจากบริบทเห็นมารดาของแม่ทัพคนนั้นไม่มีความสุขทุกข์ใจที่ต้องอยู่คนเดียว แต่เหนื่อยกายที่ต้องดูแลตนเองตามลำพัง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ตรากตรำจนป่วย” คำว่า “ตรากตรำ” หมายถึง “ทนทำงานด้วยความยากลำบาก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 460)

ต้นฉบับภาษาจีน 积劳成疾	ฉบับแปลภาษาไทย ตรอมใจจนล้มป่วย	สำนวนผู้วิจัย ตรากตรำจนป่วย
[+]ทำงานหนักก่อนป่วย	[-]ทำงานหนักก่อนป่วย	[+]ทำงานหนักก่อนป่วย
[-]ระทมใจ	[+]ระทมใจ	[-]ระทมใจ

จากผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะดังกล่าว ในบริบทดังกล่าวจะพบว่า “积劳成疾” จำเป็นที่ทำงานหนักมาก่อนจึงเกิดการล้มป่วยเพราะทำงานหนัก แต่คำว่า “ตรอมใจจนล้มป่วย” มาจากความทุกข์ใจ ระทมใจ อันเกิดจากสภาวะจิตใจ อาจทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับแล้วทำให้ล้มป่วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอคำว่า “ตรากตรำจนป่วย” ที่มีความหมายถึง ทำงานอย่างหนักก่อน จากนั้นก็ล้มป่วย จึงเป็นคำแปลที่เหมาะสม และสื่อความสอดคล้องกับสำนวนจีนดังกล่าวมากกว่า **ดั่งสำนวนผู้วิจัย (6) ต่อไปนี้**

สำนวนผู้วิจัย (6)

เจ้าของสุสานแห่งนี้เห็นแม่ทัพเก่าแก่ชางกายอ่อนแอถูกกำจัดไปที่ละคนๆ ก็รู้สึกอกสั่นขวัญแขวน จึงตัดสินใจทำหนังสือกราบบังคมทูลลาออกราชการ โดยอ้างว่าเวลานี้บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ประชาชนราษฎรสงบสุข พระบารมีแผ่ไพศาล มีขุนนางที่เป็นฝ่ายบู๊และฝ่ายบุ๋นพร้อมทั้งราชสำนัก กระหม่อมด้วยความสามารถ อายุกว่าครึ่งร้อย มารดาชราอยู่ที่บ้านอย่างเจ็บเหงา **ตรากตรำจนป่วย** คงมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงขอกราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งกลับบ้านเกิดเพื่อแสดงความกตัญญู

ตัวอย่างที่ (7)

ต้นฉบับภาษาจีน

他却嗅嗅墙角的一堆狗屎，**摇头晃脑**竟自吃了，锦衣卫只好如此这般回报圣上，皇帝这才深信不疑，他死了之后，便赐以厚葬。其实那堆狗屎是他宠爱的丫鬟用碾碎的芝麻拌的糖稀，圣上哪里知道。(《灵山》，2000: 145)

ฉบับแปลภาษาไทย

เจ้าของบ้านไม่พูด ได้แต่คลานไปดมกองขี้หมาที่มูกำแพง ส่ายหน้าไปมา แล้วก้มลงกินขี้กองนั้น องค์กรกษีเสื้อทองจึงจำต้องเดินทางกลับไปกราบบังคมทูลฮ่องเต้ตามที่เห็นมา คราวนี้ฮ่องเต้จึงวางพระทัยเลิกระแวง ภายหลังเมื่อเขาตายไปจึงทรงรับสั่งให้จัดพิธีศพอย่างใหญ่โตสมเกียรติ ความจริงแล้วขี้หมากองนั้นเป็นงาบคคูลูกน้ำเชื่อมที่สาวใช้ทำเตรียมไว้ก่อนแล้ว ฮ่องเต้จะทรงทราบได้อย่างไรเล่า (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 186)

ต่อเนื่องกับตัวอย่างที่ 10 “ผม” ได้ลองเปลี่ยนเรื่องเล่าใหม่เป็นว่าขุนศึกผู้นี้ซึ่งหนีกลับบ้านเกิด แล้วแกล้งทำเป็นบ้าเสียสติ ฮ่องเต้ทรงแคลงใจ จึงรับสั่งให้องค์กรกษีเสื้อทองไปสืบดู เมื่อองค์กรกษีเดินทางมาถึงบ้าน กลับพบเจ้าของบ้านคลานออกมาจากห้องข้างในส่งเสียงเห่าแบบสุนัข และแสดงกิริยาท่าทาง “摇头晃脑” คือ “การโยก/เขย่าหัวไม่หยุด เพื่อแสดงออกถึงความอึดเอมใจ” (《成语大词典》编委会, 2022: 1264) ซึ่งเป็นภาษาที่แสดงความพึงพอใจ แต่ผู้แปลกลับแปลว่า “ส่ายหน้าไปมา” ซึ่งคำว่า “ส่ายหน้า” นั้น หมายถึง “อาการที่ทำหน้าหันไปมาซ้ำ ๆ แสดงถึงความ หมดหวัง หมดศรัทธา หมดปัญญาเป็นต้น เช่น หมดเห็นผลการตรวจคนไข้แล้วส่ายหน้า” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1220) ภาพความคิดดังกล่าวขัดแย้งกับต้นฉบับอย่างสิ้นเชิง จากความยินดีเหมือนการสั่นหัวดีดึกของสุนัขกลายเป็น การส่ายหน้าไปมาอย่างเชื่องช้าคล้ายระอาใจ จากเจ้าของบ้านที่ยินดีกับการกินขี้หมา แปรเปลี่ยนเป็นการกิน ขี้หมาอย่างเหนียวหน่ายใจเหมือนมีใครไปบังคับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ผงกหัวยินดี” ซึ่ง “ผงก” หมายถึง “การยกหัวขึ้นน้อย ๆ ก้มหัวลงแล้วเงยขึ้นโดยเร็วแสดงอาการยอมรับหรือเห็นด้วย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 771) ที่มีความหมายบวกเหมือนต้นฉบับภาษาจีน ดังสำนวนผู้วิจัย (7) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (7)

เจ้าของบ้านไม่พูด ได้แต่คลานไปดมกองขี้หมาที่มูกำแพง ผงกหัวยินดี แล้วก้มลงกินขี้กองนั้น องค์กรกษีเสื้อทองจึงจำต้องเดินทางกลับไปกราบบังคมทูลฮ่องเต้ตามที่เห็นมา คราวนี้ฮ่องเต้จึงวางพระทัยเลิกระแวง ภายหลังเมื่อเขาตายไปจึงทรงรับสั่งให้จัดพิธีศพอย่างใหญ่โตสมเกียรติ ความจริงแล้วขี้หมากองนั้นเป็นงาบคคูลูกน้ำเชื่อมที่สาวใช้ทำเตรียมไว้ก่อนแล้ว ฮ่องเต้จะทรงทราบได้อย่างไรเล่า

ตัวอย่างที่ (8)

ต้นฉบับภาษาจีน

无论是罚款的还是被罚的都忘了这一车关在车里在烈日下蒸烤陪罚的乘客。众人对司机的反感又愈益变成对红袖章的憎恨，全都敲窗子叫喊抗议，戴红袖章的女人才明白她已成为众矢之的，赶紧扯下罚款单，朝司机手里一塞。另一位扬了一下手中的一面小旗，检查车开了过来，他们这才上车，一阵灰尘，扬长而去。(《灵山》，2000: 157)

ฉบับแปลภาษาไทย

ทั้งคนสั่งปรับและคนถูกปรับต่างก็ลืมไปแล้วว่า ผู้โดยสารบนรถทั้งหมดกำลังถูกลงโทษให้นั่งอับอ้าวอยู่ในรถที่จอดอยู่กลางแดดเปรี้ยง ความรู้สึกไม่พอใจคนขับรถค่อยๆเปลี่ยนเป็นความโกรธเคือง พวกพลอกแขนแดง ต่างพากันเคาะหน้าต่างและร้องตะโกนแสดงความไม่พอใจ พนักงานหญิงพลอกแขนแดงจึงรู้ว่าตนตกเป็นเป้าโจมตี จึงรีบฉีกใบสั่งออกมาโยนใส่มือคนขับ อีกคนรีบโบกธงแดงเล็ก ๆ ในมือเรียกรถตรวจการให้มารับ แล้วพากันขึ้นรถขับออกไปจนฝุ่นฟุ้งตลบเป็นทางยาว (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 199-200)

ในบริบทดังกล่าว ผู้เขียนบรรยายว่าระหว่างที่นั่งรถโดยสาร มีพนักงานตรวจตัวของกรมทางหลวงซึ่งสวมพลอกแขนสีแดงก้าวขึ้นมาบนรถ ยึดตัวรถมาจากผู้โดยสารคนหนึ่ง แล้วกวักมือเรียกคนขับรถมาเจรจา พนักงานหญิงเขียนใบสั่งปรับจำนวนสามร้อยหยวน เป็นร้อยเท่าของตัวราคาสามหยวนที่หลงหูหลงตาไม่ได้ฉีกมูมออก จากนั้นก็เกิดการโต้เถียงระหว่างคนขับกับพนักงานตรวจตัว หลังจากตะโกนโวยวายกันอยู่พักใหญ่ กินเวลาไปกว่าชั่วโมงรถก็ยังออกวิ่งไม่ได้ สำนวน “扬长而去” หมายถึง “เดินจากไปอย่างวางมาด หรือแสดงให้คนอื่นเห็นว่าตนมีอำนาจเหนือกว่า” (《成语大词典》编委会, 2022: 1255) แต่ผู้แปลกลับแปลว่า “เป็นทางยาว” ซึ่งสื่อความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอย่างร้ายแรง ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านเห็นภาพว่าพวกสวมพลอกแขน มีอำนาจใหญ่โต ดังนั้นจึงทำตัวสูงส่งเหนือใคร ไม่สนใจที่จะฟังคำพูดของคนอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “วางมาดเชิดหน้า” ซึ่งคำว่า “วางมาด” หมายถึง “แสดงท่าทางให้เห็นว่าใหญ่โตหรือมีอำนาจเป็นต้น เช่น วางมาดเป็นดารา” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 771) และกิริยา “เชิด” หน้า หมายถึง “ยื่นหรือยกขึ้นจนเห็นเด่น เช่น เชิดหน้า เชิดอก” ดังนั้นเมื่อวางรวมกันจึงหมายถึง การวางท่าทางใหญ่โต มองขึ้นบนไม่สนใจคำพูดของผู้น้อย ดังสำนวนผู้วิจัย (8) ต่อไปนี้

สำนวนผู้วิจัย (8)

ทั้งคนสั่งปรับและคนถูกปรับต่างก็ลืมไปแล้วว่า ผู้โดยสารบนรถทั้งหมดกำลังถูกลงโทษให้นั่งอับอ้าวอยู่ในรถที่จอดอยู่กลางแดดเปรี้ยง ความรู้สึกไม่พอใจคนขับรถค่อยๆเปลี่ยนเป็นความโกรธเคือง พวกพลอกแขนแดง ต่างพากันเคาะหน้าต่างและร้องตะโกนแสดงความไม่พอใจ พนักงานหญิงพลอกแขนแดงจึงรู้ว่าตนตกเป็นเป้าโจมตี จึงรีบฉีกใบสั่งออกมาโยนใส่มือคนขับ อีกคนรีบโบกธงแดงเล็กๆในมือเรียกรถตรวจการให้มารับ แล้วพากันวางมาดเชิดหน้าเดินขึ้นรถขับออกไปจนฝุ่นฟุ้งตลบ

ตัวอย่างที่ (9)

ต้นฉบับภาษาจีน

我想她也许有一天会来找我，也许不会。不过这萍水相逢毕竟给我一点愉悦。
(《灵山》，2000: 394)

ฉบับแปลภาษาไทย

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตาม การพบกันที่แม่น้ำผิงสือ ครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 500)

ในบริบทดังกล่าว เมื่อ “ผม” นั่งรถไฟไปถึงสถานีก็ยี่สิบได้หวนระลึกถึงเด็กสาวคนหนึ่งที่ยังเอิญได้พบ และพูดคุยกันที่ท่าข้ามฟากแห่งหนึ่งและเธอบอกว่าบ้านเธออยู่ที่ก๊วยซี ระหว่างโดยสารเรือข้ามฟากทั้งคู่ ได้พูดคุยกันถูกคอและยังได้แลกชื่อและที่อยู่กันด้วย เธอยังชวน “ผม” แวะมาพักบ้านเธอที่ก๊วยซี ในที่นี้สำนวน“萍水相逢” หมายถึง “จอกแหนที่ลอยไปตามน้ำบางครั้งก็มีโอกาสมาชนกัน เป็นการอุปมาถึงคนแปลกหน้าที่บังเอิญเจอกัน” (《成语大词典》编委会, 2022: 797) แต่ผู้แปลกลับแปลตรงตัวว่า “การพบกันที่แม่น้ำผิงสู่ย” ทั้งที่ในบริบทดังกล่าวไม่มีแม่น้ำผิงสู่ยปรากฏแต่อย่างใด ซึ่งถือว่าผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนจีนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ และสื่อสารเกินจากต้นฉบับภาษาจีน ทั้งนี้ อาจอนุมานได้ว่าผู้แปลคงไม่มีความรู้ที่萍水相逢เป็นสำนวน จึงตีความตามบริบทโดยเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนเรือจึงเหมารวมไปว่า “萍水” เป็นชื่อแม่น้ำซึ่งเป็นสถานที่ที่ “ผม” กับสาวคนนั้นพบเจอกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “บังเอิญเจอกัน” ซึ่งคำว่า “บังเอิญ” หมายถึง “ที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว ไม่ตั้งใจ หรือไม่คาดหมาย, เผอิญ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 661)

สำนวนผู้วิจัย (9)

ผมคิดว่าสักวันหนึ่งเธออาจจะมาหาผมหรือบางทีอาจจะไม่ อย่างไรก็ตามการบังเอิญเจอกันครั้งนี้ทำให้ผมเบิกบานใจอยู่บ้าง

ตัวอย่างที่ (10)

ต้นฉบับภาษาจีน

他也就想起了他出门去赴的那个约会，其实也可去可不去，大家见面无非是天南海北闲扯，再讲讲熟人之间，谁在闹离婚，谁又同谁好了，出了什么新书，新戏，新电影。下回再去这些新书新戏新电影也就老而乏味。再就是某某大员有什么新的讲话，那话其实翻来复去不知讲过多少年了，早已是陈腔滥调。他所以去，无非是忍受不了孤独，之后也还得再回到他那凌乱的房间里来。

(《灵山》，2000: 390)

ฉบับแปลภาษาไทย

แต่แล้วเขาก็คิดว่านัดที่เขาออกมาพบนั้น ที่จริงจะไปหรือไม่ไปก็ได้ พอเจอหน้ากันแต่ละคนก็จะคุยเรื่องสัพเพเหระซ้ำซาก เรื่องของคนรู้จักใครกำลังจะหย่า ใครคืนดีกับใคร มีหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ หนังสือใหม่อะไรบ้าง ครั้งต่อไปหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ และหนังสือใหม่ พวกนี้ก็จะกลายเป็นเรื่องเก่าที่น่าเบื่อ จากนั้นก็คุยถึงคนใหญ่คนโต คนไหนพูดอะไรใหม่ ๆ บ้าง คำพูดพวกนี้พูดกลับไปกลับมาไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี กลายเป็นเรื่องเก่าซ้ำซาก ที่เขาไปก็เพราะทนอยู่คนเดียวไม่ได้ แต่หลังจากนั้นก็ยังต้องกลับไปที่พักกรุงรังนั้น (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 494-495)

ในบริบทดังกล่าว ตัวละคร “เขา” กำลังคิดคำนึงครั้งที่ออกไปพบเจอเพื่อน ๆ ระหว่างทางที่ออกไปตามนัด โดยมีความคิดว่าการพบเจอกันแบบนี้ก็ได้เพียงแต่พูดคุยเรื่องไร้สาระซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในที่นี้สำนวน “翻来复去” กรณีกล่าวถึงร่างกาย จะหมายถึงการพลิกร่างกายไปมา แต่ในกรณีกล่าวถึงการกระทำ

จะใช้ในการอธิบายการกระทำซ้ำหลายครั้ง (《成语大词典》编委会, 2022: 325) แต่ผู้แปลถอดความเป็นภาษาไทยว่า “กลับไปกลับมา” ซึ่งหมายถึง “การพูดที่พลิกแพลง ไม่แน่นอน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 78) วันนี้พูดอย่างพຽ່ງนี้พูดอีกอย่าง หาความแน่นอนไม่ได้ ซึ่งสื่อสารผิดเพี้ยนไปจากบริบทดังกล่าวที่สื่อสารว่า ตัวละคร “เขา” รู้สึกเบื่อหน่ายที่มีการพูดคุยแต่หัวข้อเดิม ๆ ซ้ำซากโดยไม่มีโครงสร้างสัใด ๆ ทั้งนี้ จึงถือได้ว่าผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับ ดังนั้น “เพื่อรักษาความหมายและเสน่ห์ทางภาษา ความเป็นสำนวนของการใช้ภาษาให้เทียบเท่ากับต้นฉบับภาษาจีน อาจลองใช้คำซ้ำ “ครั้งแล้วครั้งเล่า” ที่สื่อความหมายสอดคล้องกับสำนวนจีนดังกล่าว ในขณะที่มีโครงสร้างคำที่มีความสมมาตรกันและมีการสัมผัสคล้องจองทางเสียงอันเป็นเสน่ห์ของภาษาไทยที่เทียบเท่ากับสำนวนจีนอันเป็นมนต์เสน่ห์แห่งความงามของภาษาจีน” (บุรินทร์ ศรีสมถวิล และ หลูตาน, 2566: 42)

สำนวนผู้วิจัย (10)

แต่แล้วเขาก็คิดว่าวันนี้เขาออกมาพบนั้น ที่จริงจะไปหรือไม่ไปก็ได้ พอเจอหน้ากันแต่ละคนก็จะคุยเรื่องสัพเพเหระซ้ำซาก เรื่องของคนรู้จักใครกำลังจะหย่า ใครคืนดีกับใคร มีหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ หนังสือใหม่อะไรบ้าง ครั้งต่อไปหนังสือเล่มใหม่ ละครเรื่องใหม่ และหนังสือใหม่ พวกนี้ ก็จะกลายเป็นเรื่องเก่าที่น่าเบื่อ จากนั้นก็คุยถึงคนใหญ่คนโต คนไหนพูดอะไรใหม่ ๆ บ้าง คำพูดพวกนี้พูดครั้งแล้วครั้งเล่าไม่รู้กี่ปีต่อกี่ปี กลายเป็นเรื่องเก่าซ้ำซาก ที่เขาไปก็เพราะทนอยู่คนเดียวไม่ได้แต่หลังจากนั้นก็ยังคงกลับไปห้องรกรุงรังนั้น

ตัวอย่างที่ (11)

ต้นฉบับภาษาจีน

热菜上来，我们吃着讲着。他说他十岁光景，他老子把他送到个道观里去帮着烧火做饭，是他老头得病时许下的愿。老道给他启蒙的课本《玄门日课》如今还能倒背如流。(《灵山》，2000: 286)

ฉบับแปลภาษาไทย

กับข้าวร้อนๆ มาแล้ว เรากินไปคุยไป แกเล่าว่าตอนอายุสิบขวบ พ่อพาไปฝากไว้ที่อารามแห่งหนึ่ง เพื่อช่วยทำกับข้าว เพราะพ่อบนบานเอาไว้ตอนป่วย นักพรตผู้เฒ่าได้เอา “แบบฝึกฝนคัมภีร์เต๋า” มาให้อ่าน จนเดี๋ยวนี้ก็ยังท่องกลับหลังได้คล่อง (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 361)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เข้าไปสนทนากับลุงคนหนึ่งที่นั่งรับจ้างเขียนคำมงคลบนกระดาษสีแดงที่ตลาด คุยกันถูกคอจึงพาไปเลี้ยงข้าวที่ร้านอาหาร ซึ่งจากเรื่องเล่าของลุงคนนั้น ทราบมาว่าทุกวันนี้ลุงยังท่องเนื้อหาหนังสือที่เคยได้เรียนตอนไปช่วยงานที่วัดตอนสมัยเด็กได้ถึงขนาดคล่องแคล่ว ซึ่งในที่นี้ สำนวน “倒背如流” หมายถึง “การท่องได้อย่างคุ้นเคยและคล่องแคล่วมาก” (《成语大词典》编委会, 2022: 270) แต่ผู้แปลกลับแปลแบบตรงตามตัวอักษรว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” ซึ่งอาจสื่อสารทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยเข้าใจผิดได้ว่าลุงสามารถท่องกลับหลังได้ จึงถือว่าสำนวนแปลของผู้แปลดังกล่าวแปลความหมาย

เกินไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้ เพื่อถ่ายทอดความหมายให้ตรงกับต้นฉบับ ผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “ท่องจำขึ้นใจ” ดังสำนวนผู้วิจัย (11) เนื่องจากคำว่า “ขึ้นใจ” หมายถึง “เจนใจ, จำได้แม่นยำ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 78) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลุงคนนั้นจดจำขึ้นใจแล้ว ต่อให้เริ่มท่องจากด้านหลังย้อนขึ้นมาด้านหน้าก็สามารถพูดออกมาได้อย่างคล่องแคล่ว นอกจากนี้ “ท่องจำขึ้นใจ” นั้น เป็นการใช้กลวิธีการแปลเอาความแต่กลับสามารถทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจได้ง่ายดายมากกว่าการแปลตรง เพราะสมัยโบราณตัวหนังสือของจีนนั้นเป็นการเขียนในแนวตั้ง หากพูดกับคนจีนว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” คนจีนก็สามารถเข้าใจความหมายแฝงว่า เป็นการจดจำทุกตัวอักษรได้อย่างแม่นยำ แต่หากพูดกับคนไทยว่า “ท่องกลับหลังได้คล่อง” ผู้อ่านชาวไทยอาจจะไม่เข้าใจความหมายที่แฝงอยู่

สำนวนผู้วิจัย (11)

กับข้าวร้อน ๆ มาแล้ว เรากินไปคุยไป แกเล่าว่าตอนอายุสิบขวบ พ่อพาไปฝากไว้ที่อารามแห่งหนึ่ง เพื่อช่วยทำกับข้าว เพราะพ่อบนบานเอาไว้ตอนป่วย นักพรตผู้เฒ่าได้เอา “แบบฝึกฝนคัมภีร์เต๋า” มาให้อ่าน จนเดี๋ยวนี้ก็ยังท่องจำขึ้นใจ

ระดับที่ 3 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล

การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ทำให้ฉบับแปลภาษาไทยไม่มีร่องรอยของสำนวนจีนปรากฏ ตลอดจนส่งผลทำให้ภาพที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อไปยังผู้อ่านขาดหายไปโดยสิ้นเชิง จำนวน 6 สำนวน โดยขอยกตัวอย่างมาอภิปรายเพียงบางสำนวนดังตัวอย่างที่ 12-13 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (12)

ต้นฉบับภาษาจีน

他在我上方站住，并不回头，后脑勺上那三片金属叶片的天线还在晃动。等我从横七竖八倒伏的树干上爬过去，快到他跟前，还没喘过气来，他就又走了。
(《灵山》，2000: 58)

ฉบับแปลภาษาไทย

เขายืนอยู่เหนือผมขึ้นไปและไม่ได้หันกลับมามอง เสาอากาศที่เป็นแผ่นโลหะสามแผ่นเสียบอยู่ตรงท้ายทอยกวัดแกว่งไปมา พอผมปีนข้ามขอนไม้ที่ล้มขวางทางไปได้ เกือบจะตามทันเขาแล้ว ยังไม่ทันได้พักหายใจหายคอ เขาก็เดินต่อไปอีก (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 78)

“ผม” ได้ติดตามเจ้าหน้าที่สถานีคนหนึ่งเข้าไปในป่าโบราณเพื่อตรวจวัดสภาพอากาศ
สำนวน “横七竖八” บรรยายสภาพขอนไม้ที่ล้มขวางทางว่ามีบางส่วนถูกวางเป็นแนวขวางและมีบางส่วนถูก
วางเป็นแนวตั้ง นั่นคือ “ถูกจัดวางอย่างไม่เป็นระเบียบ หรือวางอย่างสะเปะสะปะไปทั่ว” (《成语大词典》
编委会, 2022: 461) แต่จากบริบทฉบับแปลภาษาไทยดังกล่าว เห็นได้ว่า ผู้แปลได้ละความของสำนวนจีนไป
ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยไม่สามารถสัมผัสถึงสภาพการวางกระจายไปทั่วของขอนไม้จำนวนมากอันเป็น
อุปสรรคต่อการปีนข้ามไปได้โดยง่ายนั้นได้อย่างชัดเจนเหมือนผู้อ่านฉบับภาษาจีน ทั้งนี้ เพื่อคงความเป็น
สำนวนของภาษาต้นฉบับและความงามทางภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอคำว่า “สะเปะสะปะ” ที่หมายถึง
“ไม่เป็นระเบียบ เช่น นอนแขนขาเกยกันสะเปะสะปะ, อาการที่พูดเลอะเทอะเรื่อยเรื่อยไม่มีประเด็น เช่น
พูดสะเปะสะปะ” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 1194) ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีสัพยงค์อันมีความงามด้านเสียงที่
สัมผัสคล้องจองกันและด้านความสมมาตรกันทางโครงสร้างเท่ากับสำนวนจีนดังกล่าว ดังสำนวนผู้วิจัย (12)

สำนวนผู้วิจัย (12)

เขายืนอยู่เหนือผมขึ้นไปและไม่ได้หันกลับมาอง เสาอากาศที่เป็นแผ่นโลหะสามแผ่นเสียบอยู่ตรง
ท้ายทอยกวัดแกว่งไปมา พอผมปีนข้ามขอนไม้ที่ล้มขวางทางสะเปะสะปะไปทั่ว เกือบจะตามทัน
เขาแล้ว ยังไม่ทันได้พักหายใจหายคอ เขาก็เดินต่อไปอีก

ตัวอย่างที่ (13)

ต้นฉบับภาษาจีน

他才当了两年律师，被人遗忘了的这行业重新开张时，他报考上了，便辞掉原来的公差。他一心想将来自己开个律师事务所，说这同作家一样，本是个自由的职业，想为谁辩护就为谁受理，多少有点自己的意志。他可惜无法为我辩护，说是有朝一日，法制健全了，我要打官司，尽可找他出面。(《灵山》，2000: 418)

ฉบับแปลภาษาไทย

เขาเป็นทนายความมาได้สองปี เขาสอบติดเมื่ออาชีพที่ถูกลืมไปนี้ได้รับความนิยมใหม่ จึงลาออกจาก
งานราชการที่ทำอยู่เดิม เขาตั้งใจว่าจะเปิดสำนักงานทนายความของตัวเอง และบอกว่าอาชีพนี้เป็น
อาชีพอิสระเหมือนนักเขียน อยากว่าความให้ใครก็รับทำคดีให้คนนั้น อย่างน้อยก็มีปณิธานของตัวเอง
เขาเสียสละที่ไม่อาจว่าความให้ผมได้ ทั้งยังบอกว่าหากระบบศาลยุติธรรมเสร็จสมบูรณ์ ถ้าผมมี
คดีความขึ้นโรงขึ้นศาลให้เรียกใช้เขาได้ (ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ, 2545: 531)

ในบริบทดังกล่าว “ผม” ได้เล่าถึงเรื่องราวที่ทนายซึ่งเป็นเพื่อนคนหนึ่งที่มีโอกาสได้ตระเวนไปตามลำ
นำท่องเที่ยวไปด้วยกัน ได้บอกเล่าความรู้สึกเสียสละที่ไม่สามารถว่าความให้ “ผม” ได้ จึงรับปาก “ผม”
ว่า “有朝一日” ซึ่งหมายถึง “วันหนึ่งในอนาคต หรือวันข้างหน้า” (《成语大词典》编委会, 2022:
1359) โดยสื่อสารว่าวันหน้าเมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยนแปลงไป หาก “ผม” ยังต้องขึ้นโรงขึ้นศาลเฉกเช่นเวลานี้อีก
ทนายก็พร้อมจะว่าความให้ แต่ผู้แปลละความของสำนวนดังกล่าวโดยไม่แปล ซึ่งอาจไม่ส่งผลกระทบ

ต่อความหมายโดยรวมที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ แต่ทำให้ผู้อ่านฉบับภาษาไทยไม่สามารถสัมผัสถึงความเป็น
สำนวนของภาษาต้นฉบับ อีกทั้งยังทำให้สารบ่งบอกเวลาขาดหายไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอเพิ่มเติมคำว่า “วันหน้า”
ซึ่งหมายถึง “วันที่จะมาถึงข้างหน้า เช่น วันหน้าจะพบกันใหม่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1106)

สำนวนผู้วิจัย (13)

เขาเป็นนายความมาได้สองปี เขาสอบติดเมื่ออาชีพที่ถูกล้มไปนี้ได้รับความนิยมใหม่ จึงลาออกจาก
งานราชการที่ทำอยู่เดิม เขาตั้งใจว่าจะเปิดสำนักงานทนายความของตัวเอง และบอกว่าอาชีพนี้
เป็นอาชีพอิสระเหมือนนักเขียน อยากรู้ว่าความให้ใครก็รับทำคดีให้คนนั้น อย่างน้อยก็มีปณิธาน
ของตัวเองเขาเสียสละที่ไม่อาจหาความให้ผมได้ ทั้งยังบอกว่าวันหน้าหากระบบศาลยุติธรรม
เสร็จสมบูรณ์ถ้าผมมีคดีความขึ้นโรงขึ้นศาลให้เรียกใช้เขาได้

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปล
สำนวนจีนเป็นภาษาไทยในนวนิยายเรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” ฉบับแปลภาษาไทย เมื่อพิจารณาในมิติ
การรักษาความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนและความถูกต้องของความหมายแล้ว อาจแบ่งระดับ
การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวนได้เป็น 3 ระดับ โดยเรียงลำดับความคลาดเคลื่อน
จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงสำนวนแปลขาดอรรถสทททางวรรณศิลป์ ซึ่งรวมถึง
ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวนได้ไม่ครบหรือไม่เท่ากับต้นฉบับ และสำนวนแปลของผู้แปลสื่ออรรถสทท
ทางอารมณ์ความรู้สึกหรือบรรยากาศไม่เท่ากับบริบทต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งถือว่าความงามทางภาษา
ของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่มีความหมายของสำนวนถูกต้องเพียงบางส่วน **ระดับที่ 2**
การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการถ่ายทอดความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ซึ่งถือว่า
ความงามทางภาษาของความเป็นสำนวนสูญหายในขณะที่มีความหมายของสำนวนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ
และ**ระดับที่ 3** การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นในเชิงการละโดยไม่แปล ซึ่งถือว่าไม่พบร่องรอยของสำนวนจีน
โดยสิ้นเชิง

จากการแบ่งระดับของความคลาดเคลื่อนในการแปลสำนวนดังกล่าว เห็นได้ว่า ผู้อ่านฉบับภาษาไทย
จะมีความเข้าใจและโอกาสการ “ลิ้มรส” อันติงามของภาษาจีนได้มากขึ้นน้อยแตกต่างกันไปตามลำดับ
ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566) ที่ศึกษาการแปลสำนวนจีน
เป็นภาษาไทย รวมถึงงานวิจัยของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน (2566: 40) ที่ศึกษาการแปลคำซ้อน
ภาษาไทยเป็นภาษาจีน ซึ่งล้วนได้จัดแบ่งระดับความคลาดเคลื่อนในมิติการรักษาความงามและ
ความถูกต้องของความหมาย โดยจัดแบ่งการแปลที่ความงามทางภาษาหรืออรรถสทททางวรรณศิลป์ไม่เท่ากับ
ต้นฉบับถือว่ามีความกระทบต่อความสมบูรณ์แบบของงานแปลน้อยที่สุด ส่วนการแปลที่แปลความหมาย
คลาดเคลื่อนจัดอยู่ระดับกลาง ทว่าการละความของสำนวนหรือคำซ้อนอันจัดว่าเป็นรูปแบบถ้อยคำที่บ่งบอก
ความมีเสน่ห์ของภาษาจีนหรือภาษาไทย จนทำให้ไม่เห็นร่องรอยของเสน่ห์ทางภาษาดังกล่าวโดยสิ้นเชิงเลยนั้น

ถือว่าเป็นความคลาดเคลื่อนอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ นอกจากชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่มีต่อการถ่ายทอดสำนวนจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งได้อย่างชัดเจนแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาความเป็นสำนวนของภาษานั้น ๆ อันเป็นรายละเอียดทางการใช้ภาษาที่ผู้แปลมักมองข้าม

ทั้งนี้ เป็นอันว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้แปลไม่สามารถก้าวข้ามความเป็นอื่นในการแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยที่มีความเทียบเท่าในมิติต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้ คือ ผู้แปลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาความเป็นสำนวนของภาษาต้นฉบับ รวมทั้งอาจมีความรู้ความเข้าใจกับสำนวนจีนไม่มากพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล (2566: 43) ที่เห็นว่าการศึกษาและทำความเข้าใจกับสำนวนจีน รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาหรือเจตนารมณ์ของผู้เขียนในการใช้สำนวนแต่ละแห่งในเรื่องโดยถ่องแท้ก่อนลงมือแปลเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้แปลต้องปฏิบัติให้ลุล่วงอันดับแรก นอกจากนี้ การเลือกใช้กลวิธีการแปลที่ไม่เหมาะสมก็มีโอกาสทำให้ความหมายของสำนวนคลาดเคลื่อนไปได้อย่างสูง โดยเฉพาะต้องระวังการเลือกใช้กลวิธีการแปลตรงตัวโดยถอดความคำในสำนวนจีนเป็นคำต่อคำในภาษาไทย เพราะอาจทำให้สื่อสารผิดเพี้ยนไปจากบริบทต้นฉบับได้

อย่างไรก็ตาม การแปลสำนวนจีนเป็นภาษาไทยในมิติการแปลวรรณกรรม ก่อนอื่นผู้แปลต้องมีคลังคำมินย่นตามองเห็นภาพอันเกิดจากพจน์ มีสไตล์สัมผัสฟังเสียงในภาษา โดยเคารพความคิด คำ และลีลาของผู้ประพันธ์ (วัลยา วิวัฒน์ศร, 2557, หน้า 277) รวมทั้งต้องมีความตระหนักไว้เสมอว่าสำนวนเป็นรูปแบบถ้อยคำที่มีเสน่ห์ทางภาษาที่ควรพยายามฟื้นคำแปลที่สามารถสื่อสารทุกมิติที่สอดแทรกไปกับสำนวนนั้น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์และเทียบเท่ากับต้นฉบับ ทั้งนี้ “ผู้แปลสามารถเลือกใช้กลวิธีการแปลสำนวนโดยใช้สำนวนไทยแทนที่สำนวนจีน ในกรณีที่ภาพความคิดของสำนวนจีนไม่มีในวัฒนธรรมไทยจริง ๆ อาจเลือกแปลเป็นคำซ้อนภาษาไทยได้ เพราะทั้งสำนวนและคำซ้อนในภาษาไทยถือว่ามีความงดงามเทียบเท่ากับสำนวนจีน” (วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล, 2566: 43)

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลวิธีการแปลสำนวนจีนที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายจีนฉบับแปลภาษาไทย เรื่อง “ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ” เท่านั้น ผู้วิจัยท่านอื่นที่ยังสนใจศึกษานวนิยายจีนฉบับแปลภาษาไทยเล่มนี้อาจศึกษาวิจัยหัวข้อการถ่ายทอดโวหารภาพพจน์ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ สัทพจน์ อติพจน์ เป็นต้น ซึ่งยังไม่พบว่ามีการทำวิจัยในหัวข้อนี้มาก่อน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). ตำราทักษะการแปลภาษาไทยเป็นภาษาจีน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- กณิกนันต์ โยธานะ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า “chī” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า “กิน”. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คณะอนุกรรมการพิจารณาเกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนเป็นภาษาไทย. (2543). เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เชิดชัย ผาสุพงษ์. (2545). พจนานุกรมสำนวนจีน-ไทย. สำนักพิมพ์พู่กันจีน.
- ณัฐนันท์ ตียนนท. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายจีน เจีย กับฉบับแปลภาษาไทยบ้าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธัญวลัย ไกรทอง. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนในบทละครเรื่อง ปู้ปู้จิงซิน กับบทพากย์ภาษาไทยของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิพนธ์ ศศิภานุเดช. (2546). ชุนเขาแห่งจิตวิญญาณของเกาสิงเจี้ยน : ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและทฤษฎีวรรณคดีของผู้ประพันธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2557). การศึกษาเปรียบเทียบการแปลสำนวนในเฟิงเลินเหยียนอีกับห้องลินฉบับพากย์ไทยสมัยรัชกาลที่สองและสำนวนแปลของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. กองส่งเสริมการวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2559). พินิจคำพิพากษาฉบับพากย์จีนสอนสำนวน: การศึกษาเปรียบเทียบ. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(2), 91-183.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2562). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่อง “แก้วจอมชน” ฉบับพากย์จีน. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12(2), 259-315.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีนซีรีส์เรื่อง “เกียร์สี่ขาวกาวนสีฝุ่น”. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 13(2), 509-547.
- บุรินทร์ ศรีสมถวิล และหลูตาน. (2566). เสน่ห์ของคำซ้อนสี่คำในวรรณกรรมเยาวชนบทพระราชนิพนธ์ ชุด “แวนแก้ว” ที่หายไปฉบับพากย์จีน. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 16(2), 20-45.
- พาสนินทร์ วงศ์วุฒิสโรช. (2554). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนใน ซีโหวอี้ กับฉบับแปลภาษาไทย ไซอิ๋ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- พริยา สุรจร. (2544). *สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ : การศึกษาเปรียบเทียบ*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ภาวัญญา มัชฌิมดำรง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การศึกษาวิเคราะห์การแปลสำนวนจีนเป็น
ภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง "ข้านี้แหละองค์หญิงสาม". *วารสารคณะมนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 11(2), 95-114.
- ภัศรา บรรดาศักดิ์. (2559). *การศึกษากลวิธีการแปลวรรณกรรมจีนพากย์ไทยของ รำพรรณ
รักศรีอักษร : กรณีศึกษาจากวรรณกรรมแปลเรื่อง คนตายยาก และ คนขายเลือด*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มดิชน. (2547). *พจนานุกรมฉบับมดิชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มดิชน.
- รัชนิโรจน์ กุลธำรง. (2552). *ความรู้ความเข้าใจเรื่องภาษาเพื่อการแปล: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐกิตติ์ เลิศวิเศษ. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายจีนเรื่อง หันเย่ กับฉบับแปลภาษาไทย คันทนา*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2540). *ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- รำพรรณ รักศรีอักษร. (2545). *ขุนเขาแห่งจิตวิญญาณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิสิฐศักดิ์ ผิวผ่อง และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2566). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านการแปลสำนวน
จีนเป็นภาษาไทยในบทบรรยายใต้ภาพซีรีส์จีนเรื่อง “ถักทอรักที่ปลายฝัน”. *วารสารคณะ
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*. 11(-), 27-42.
- วรรณนา แสงอร่ามเรือง. (2563). *ทฤษฎีและหลักการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2557). *การแปลวรรณกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัทธา เพชรเชิดชู. (2555). *การแปลจีน-ไทยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่
ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญาวิ สายบัว. (2542). *หลักการแปล*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2562). *แปลผิดแปลถูก* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2564). *ความหมายกับการแปล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- สุมาลี ศรีปานเงิน. (2543). *การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า "XIN" กับสำนวนไทยที่มีความหมายตรงกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อัจฉรา ฤกษ์อภิเดช และบุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2567). *เสน่ห์ของวิทยายุทธในนิยายกำลังภายในของกิมย้งเรื่อง เซ่อเตี้ยวอิงสงจ้วน* ที่เลื่อนหายไปฉบับพากย์ไทยสองสำนวน : การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 17(1), 187-215.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York,
- 《成语大词典》编委会. (2022). *成语大词典* (第二版). 商务印书馆.
- 高行健. (2000). *灵山*. 漓江出版社.
- 马国凡. (2021). *成语* (第三版). 内蒙古人民出版社.
- 说词解字辞书研究中心. (2021). *成语大词典* (第一版). 华语教学出版社.
- 史有为主编. (1997). *成语用法大词典* (第一版). 大连出版社.
- 王勤, 马国凡, 许正元, 孙玉臻. (1995). *分类汉语成语词典* (第二版). 山东教育出版社.
- 温端政. (2005). *汉语语汇学*. 商务印书馆.
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). *现代汉语词典* (第七版). 商务印书馆.